

LR Ministei Pirmininkei Ingridai Šimonytei
LR Vyriausybės kanclerei Giedrei Balčytytei
LR sveikatos apsaugos ministrui Arūnui Dulkiui
LR sveikatos apsaugos viceministei Aušrai Bilotienei Motiejūnienei
LR sveikatos apsaugos ministerijos kanclerei Jurgitai Grebenkovienei

2022 m. balandžio 11 d., Nr. 22-074VK

Kopija:

LR Seimo Sveikatos reikalų komiteto pirmininkui Antanui Matului

LR Seimo Priklausomybių prevencijos komisijos pirmininkei Morganai Danielei

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO NUTARIMO „DĖL NACIONALINĖS DARBOTVARKĖS NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO KONTROLĖS, VARTOJIMO PREVENCIJOS IR SU NARKOTIKAIS SUSIJUSIOS ŽALOS KLAUSIMAIŠI IŠ 2035 METŲ PATVIRTINIMO“ PROJEKTO PATEIKIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI“ PROJEKTO NR. 22-4844

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK) kreipiasi į Lietuvos Respublikos Vyriausybę (toliau – Vyriausybę) ir Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministeriją (toliau – Ministeriją) dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir su narkotikais susijusios žalos klausimais iki 2035 metų patvirtinimo“ projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ projekto Nr. 22-4844 (toliau – Nutarimo projektas).

Apkreipiame dėmesį, kad 2022 metų vasario 7 dieną LVK kreipėsi į Vyriausybę ir Ministeriją teikdama pastabas ankstesnei šio Nutarimo projekto versijai (LR Vyriausybės nutarimo projektas Nr. 22-1073) ir siūlydama, kad į Nutarimo projektu tvirtinamą „Nacionalinę darbotvarkę narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir su narkotikais susijusios žalos klausimais iki 2035 metų“ (toliau – Nacionalinė darbotvarkė) būtų įtrauktos nuostatos dėl tabako žalos mažinimo. Savo rašte LVK pateikė argumentus dėl tabako produktų daromos žalos visuomenės sveikatai Lietuvoje bei pažengusių Europos Sąjungos ir pasaulio valstybių, taip pat tarptautinių organizacijų pavyzdžius ir praktikas integruojant tabako žalos mažinimo nuostatas į tabako kontrolės ir prevencijos strategijas, nacionalines rūkymo ir jo sukeliamos žalos mažinimo programas. Savo kreipimesi LVK išreiškė pasirengimą susitikti su LR Vyriausybės ir LR Sveikatos apsaugos ministerijos atstovais ir plačiau pristatyti konkrečius pasiūlymus dėl žalos mažinimo įtraukimo į rengiamą strateginės reikšmės ir ypač ilgo laikotarpio dokumentą – Nacionalinę darbotvarkę.

2022 metų vasario 9 dieną, atsakant į LVK raštą dėl tabako žalos mažinimo nuostatų įtraukimo į Nacionalinę darbotvarkę, Ministerijai buvo išsiųstas Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos raštas. Šiuo raštu **Ministerijai buvo pavesta susitikti su LVK atstovais ir aptarti LVK pasiūlymus dėl tabako žalos mažinimo**, o Ministerijos atsakymo LVK kopija pasidalinti su LR Seimo Sveikatos reikalų komitetu, LR Seimo Priklausomybių prevencijos komisija (Komisija) ir LR Vyriausybės kanceliarija. **Be to, Vyriausybei pateiktas Nacionalinės darbotvarkės projektas buvo grąžintas Ministerijai papildomai peržiūrai ir tobulinimui.**

Apgailestaujame, kad, nepaisant LR Vyriausybės pavedimo, LVK atstovai taip ir nebuvo pakviesti susitikti su Ministerija bei neturėjo galimybių pristatyti savo pasiūlymų. Taip pat LVK

iš Ministerijos negavo ir jokio atsakymo dėl pateiktų pastabų ankstesnei Nacionalinės darbotvarkės versijai.

Pažymime, kad LR Seimo Priklausomybių prevencijos komisijos posėdyje 2022 metų kovo 23 dieną Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento direktorius **Renaldas Čiužas savo pasisakymo metu užsiminė, kad Ministerija Nacionalinės darbotvarkės peržiūrai yra subūrusi naują darbo grupę, visgi dalyvauti jos veikloje LVK atstovai taip pat nebuvo pakviesti.** Jau 2022 metų balandžio 5 dieną buvo registruotas ir Vyriausybei pateiktas atnaujintas Nacionalinės darbotvarkės projektas, kurio turinys tabako žalos mažinimo nuostatų aspektu lieka visiškai nepakitęs.

Atkreipiame dėmesį ir į tai, kad **2022 metų kovo 23 dieną vykusiame LR Seimo Priklausomybių prevencijos komisijos posėdyje buvo aptariamas rengiamas Nacionalinės darbotvarkės projektas.** Posėdžio metu posėdžio dalyviai, įskaitant LR Seimo narius ir ekspertus iš šalies, pasisakė, kad tabako žalos mažinimo priemonės būtų svarstomos tabako gaminių vartojimo sukeltos žalos kontekste, o aktualios nuostatos susijusios su tabako žalos mažinimu būtų įtrauktos į Nacionalinę darbotvarkę. **Vienareikšmišką Komisijos poziciją šiuo klausimu patvirtina ir po posėdžio jos išplatintas pranešimas „Priklausomybių prevencijos komisija: naujas nuostatas dėl tabako žalos mažinimo priemonių būtina įtraukti į strateginį dokumentą“¹,** kuriame teigiama, kad apie tabako žalos mažinimo įtraukimo į Nacionalinę darbotvarkės projektą svarbą buvo aktyviai diskutuojama Komisijos posėdžio metu, o Nacionalinėje darbotvarkėje turėtų atsirasti ir naujas technologijas, pokyčius šioje srityje ir tyrimus atsižvelgiančios nuostatos dėl tabako žalos mažinimo. **Apgailėstaujame, kad nepaisant LR Seimo Priklausomybių prevencijos komisijos rekomendacijų naujoje Nacionalinės darbotvarkės versijoje nebuvo atsižvelgta į Komisijos nuomonę.**

Atsižvelgdami į tai, kad naujausias Nacionalinės darbotvarkės projektas jau yra pateiktas Vyriausybei, **teikiame jam konkrečius pasiūlymus:**

„3.8 žalos mažinimas, kuris suprantamas kaip veiksmingos rizikos valdymo, informacijos pateikimo ir pagalbos priemonės narkotines ir psichotropines medžiagas, alkoholio ir tabako produktus vartojantiems žmonėms, kuriomis siekiama sumažinti su narkotikų, alkoholio ir tabako vartojimu tiesiogiai ir netiesiogiai susijusią žalą asmeniui ir visuomenei;

5.6. 2021 m. vasario 3 d. Europos Komisijos komunikatu Europos Parlamentui ir Tarybai „Europos kovos su vėžiu planas“ Nr. COM/2021/44 final, kuriuo siekiama integruotomis pastangomis užtikrinti esminę pažangą kovoje su vėžiu, taikyti tvarią vėžio prevenciją, orientuotą į pagrindinius išvengiamus vėžio rizikos veiksnus, bei numatomi veiksmai, skirti sumažinti nesaikingą alkoholio vartojimą, bei siekti laisvos nuo tabako Europos Sąjungos (toliau – ES); **2022 m. vasario 16 d. Europos Parlamento rezoliucija „Dėl Europos stiprinimo kovojant su vėžiu – visapusiškos ir suderintos strategijos link“, kurioje pabrėžiama, kad visoje Europoje turi būti pasitelkiamos visapusiškos priemonės, kuriomis siekiama rizikos veiksnių daromos žalos pašalinimo arba mažinimo ir akcentuojama mokslu grindžiamos politikos svarba, teigiama, kad su rūkymu susijusios rizikos mažinimo priemonės turi būti įgyvendinamos kovos su vėžiu kontekste.**

9.3. su narkotikais, **tabako ir nikotino gaminiais** susijusių žalos klausimų, kurie suprantami kaip veiksmingos priemonės, kuriomis siekiama sumažinti su narkotikų vartojimu tiesiogiai ir netiesiogiai susijusią žalą asmeniui ir visuomenei.

51. Rūkymo paplitimas išlieka aktualia Lietuvos gyventojų visuomenės sveikatos problema. Higienos instituto duomenimis, dažniausios mirties priežastys dėl rūkymo – trachėjos, bronchų ir plaučių piktybiniai navikai, išeminės širdies ligos bei pneumonija. Lietuvoje kasmet 1 914 žmonių miršta dėl piktybinių navikų, susijusių su rūkymu. Europos Komisijos duomenimis, maždaug 50 proc.

¹ Lietuvos Respublikos Seimo Priklausomybių prevencijos komisija, „Priklausomybių prevencijos komisija: naujas nuostatas dėl tabako žalos mažinimo priemonių būtina įtraukti į strateginį dokumentą“, *Lietuvos Respublikos Seimas*, 2020 m. kovo 24 d., nuoroda: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=38465&p_k=1&p_t=280453.

rūkančiųjų miršta per anksti, o vidutinis rūkantysis dėl rūkymo praranda 14 gyvenimo metų. Moksliniais tyrimais įrodyta, kad rūkymas yra viena iš labiausiai išvengiamų ligų priežasčių, tačiau Lietuvoje iki šiol nėra pagalbos paketo norintiems atsisakyti priklausomybės nuo rūkymo, tokiems asmenims nėra kompensuojami medikamentai, **nėra atliekami ar užsakomi moksliniai tyrimai, skirti įvertinti skirtingų tabako ir nikotino gaminių poveikį ir žalos dydį asmens ir visuomenės sveikatai, sveiko gyvenimo trukmei ir vidutinei tikėtina gyvenimo trukmei.**

56. <...> Tačiau pastebima, kad Lietuvoje nėra užtikrinamas nuoseklios ir pastovios alkoholio ir tabako gaminių bei su jais susijusių gaminių kontrolės politikos tęstinumas ir jos poveikio vertinimas, siekiant, kad tyrimų įrodymais grįstos vartojimo **ir žalos** mažinimo priemonės ir toliau darytų teigiamą poveikį socialinei ir ekonominei šalies gerovei, visuomenės ir asmens sveikatai.

67.1.1. užtikrinti nuoseklios ir pastovios alkoholio ir tabako gaminių bei su jais susijusių gaminių kontrolės politikos tęstinumą ir jos poveikio vertinimą, kad įrodymais grįstos vartojimo **ir žalos** mažinimo priemonės ir toliau darytų teigiamą poveikį socialinei ir ekonominei šalies gerovei, visuomenės ir asmens sveikatai;

67.1.4. laiku reglamentuoti naujai atsirandančius produktus ir sukurti tokių produktų **ir jų keliamos rizikos** tikrinimo metodiką, vadovaujantis nepriklausomų mokslinių tyrimų pagrįstais duomenimis, siekiant sumažinti šių produktų keliamą riziką visuomenės sveikatai, bei užtikrinti priemonių, numatytų PSO Tabako kontrolės pagrindų konvencijoje, tinkamą įgyvendinimą;

67.1.5. atsiradus daugiau nepriklausomų mokslinių tyrimų ir studijų, kurie rodo, kad žalos mažinimo koncepcijos, derinamos su įrodymais pagrįstomis rūkymo prevencijos ir metimo tabako kontrolės priemonėmis, gali atnešti esminės ir efektyvios naudos visuomenės sveikatai, svarstyti ir įgyvendinti skirtingą tabako ir nikotino gaminių reglamentavimą atsižvelgiant į jų keliamas rizikas ir žalą asmens ir visuomenės sveikatai.

67.2.1. stiprinti alkoholio ir tabako kontrolę atliekančias įstaigas, užtikrinant pakankamus ir atitinkamas kompetencijas turinčius žmogiškuosius išteklius, modernizuojant turimas technologijas ir įrangą, taip pat užtikrinti pastovų reikiamą finansavimą tabako ir su tabako gaminiiais susijusių gaminių **ir žalos mažinimo priemonių poveikio** tyrimams, **tame tarpe ir siekiant įvertinti ir palyginti skirtingų gaminių keliamos žalos sveikatai didinančius ir mažinančius veiksnius bei patiriamą mažesnę ar didesnę kenksmingų cheminių medžiagų poveikį**, stiprinti laboratorinius ir kontrolės išteklius, naudoti naujoviškus priežiūros metodus, įskaitant dirbtinį intelektą;

67.2.6. užtikrinti, kad visi naujai pateikiami rinkai tabako ir nikotino produktai atitiktų konkrečius kokybės standartus ir turėtų mokslinius įrodymus patvirtinančius jų potencialą sumažinti žalą ir rizikas asmens ir visuomenės sveikatai;"

Maloniai prašome:

- atkreipti dėmesį į tai, kad Sveikatos apsaugos ministerija neatsižvelgė į Vyriausybės kanceliarijos pavedimą susitikti su LVK atstovais dėl LVK pasiūlymų Nacionalinei darbotvarkei, nors 18-osios Vyriausybės programos 131.2. punkte nurodytas Vyriausybės įsipareigojimas „Plėtoti socialinį dialogą ir verslo socialinę atsakomybę.“, kurio formuluotėje įtvirtinta, kad Vyriausybė prieš priimdama sprendimus konsultuosis su socialiniais partneriais“;
- atsižvelgti į rašte pristatytus pasiūlymus ir juos įtraukti į Nacionalinę darbotvarkę.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinė direktorė

Eglė Radišauskienė